

УДК 629.114:2.001.4.004.62/.65

Кравчук В., д-р техн. наук, проф., чл.-кор. НААН України, Погорілий В., заступник директора, Цема Т., завідувач відділу, Афанасьєва С., завідувач сектору (УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого), Оситняжський М., директор (ДП УкрЦВТ)

Про підтвердження відповідності та введення в обіг тракторів і сільськогосподарських машин в Україні та Європейському Союзі

Висвітлено результати роботи міжнародного семінару-практикуму «Практичні питання підтвердження відповідності та введення в обіг тракторів і сільськогосподарських машин в Україні та Європейському Союзі», організованого та проведеного в рамках роботи Консультаційно-методичного центру з питань застосування технічних регламентів щодо сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин.

Ключові слова: технічне регулювання, трактори, самохідні сільськогосподарські машини, технічні регламенти, директиви, оцінка і підтвердження відповідності, затвердження типу, сертифікат затвердження типу.

Вступ. У зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі та намагання інтегруватися в європейський економічний простір наразі відбувається подальше реформування системи технічного регулювання України, одним із завдань якого є забезпечити розроблення технічних регламентів з урахуванням Директив Європейського Союзу і гармонізувати стандарти з міжнародними та європейськими нормами. Крім того, необхідно підвищити конкурентоспроможність виробленої в Україні продукції, в т. ч. технічних засобів для агропромислового комплексу.

Постановами КМУ від 28.12.2011 № 1367 № 1368 були затверджені: Технічний регламент затвердження типу сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем, складових частин та окремих технічних вузлів та Технічний регламент щодо складових частин і характеристик колісних сільськогосподарських тракторів, які розроблені Мінагрополітики разом з УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого на основі відповідних європейських директив.

Вищевказаними постановами також затверджено Плани заходів із застосування Технічних регламентів. Враховуючи необхідність підготовки вітчизняних підприємств-виробників до виготовлення тракторів, сільськогосподарських машин та їх компонентів відповідно до вимог Технічних регламентів, проведення модернізації виробництва, планом заходів передбачено етап їх добровільного застосування з 01.01.2013 р. Обов'язкове застосування Технічних регламентів виробниками і постачальниками встановлено з 01.01.2016 р., тобто Україна все ще знаходиться в процесі поступового переходу від обов'язкової сертифікації до системи оцінки відповідності вимогам технічних регламентів.

Саме для реалізації зазначених Планів заходів на базі УкрНДІПВТ

ім. Л. Погорілого за наказом Мінагрополітики від 30 листопада 2012 р. № 744 створено Консультаційно-методичний центр з питань застосування технічних регламентів щодо сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин (далі – КМЦ). В рамках роботи КМЦ було організовано та проведено 27-28 листопада міжнародний семінар-практикум «Практичні питання підтвердження відповідності та введення в обіг тракторів і сільськогосподарських машин в Україні та Європейському Союзі».

Від Європейського Союзу в роботі семінару взяли участь представники фірми CLAAS (Німеччина, Франція), з української сторони – представники Мінагрополітики та Мінпромполітики; спеціалісти УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого, ДП "УкрЦВТ" (призначений орган затвердження типу), представники ТОВ «CLAAS УКРАЇНА».

Основна частина. Представники фірми CLAAS доповіли присутнім щодо особливостей оцінки та підтвердження відповідності тракторів і самохідних машин в Європейському Союзі та поділилися практичним досвідом проведення процедури гомологізації тракторів фірми CLAAS (рис. 1).

Спеціалісти УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого (КМЦ) та ДП "УкрЦВТ" охарактеризували поточну ситуацію

Рис. 1 – Учасники семінару: Д. Білик, М. Молінарі – представники фірми CLAAS, Німеччина; Ю. Марцинчик – представник Мінпромполітики; П. Гринько – представник Мінагрополітики; В. Кравчук, В. Погорілий – представники УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого (справа наліво)

щодо встановлення вимог до тракторів та сільськогосподарських машин, ведення їх в обіг, а також ознайомили присутніх з процедурою затвердження типу тракторів, причепів, причіпних машин і їх компонентів в Україні. При цьому були обговорені проблемні питання, які необхідно вирішити Україні під час етапу добровільного застосування Технічних регламентів (рис. 2).

Основні положення щодо проведення процедур оцінки та підтвердження відповідності тракторів і сільськогосподарських машин в Україні та Німеччині викладено нижче в таблиці.

Рис. 2 – Обговорення питань під час дискусії

Основні положення	Європейський Союз	Україна	Коментарі
САМОХІДНІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ МАШИНИ			
Нормативно-правовий акт, який встановлює вимоги, процедури оцінки відповідності та порядок введення в обіг	Директива Європейського Парламенту та Ради 2006/42/ЄС від 17 травня 2006 р. щодо машин	Технічний регламент безпеки машин, затверджений постановою КМУ від 30.01.2013 р. № 62	Технічний регламент розроблений з урахуванням Директиви 2006/42/ЄС
Вимоги	<ul style="list-style-type: none"> Директива містить суттєві вимоги щодо безпеки. Вимоги конкретизовані в гармонізованих стандартах, опублікованих в „Офіційному віснику Європейського Союзу” 	<ul style="list-style-type: none"> Технічний регламент містить суттєві вимоги щодо безпеки. Вимоги конкретизовані в стандартах, включених до Переліку національних стандартів 	Суттєві вимоги щодо безпеки в Директиві та Технічному регламенті аналогічні. Перелік національних стандартів потребує доопрацювання у напрямку гармонізації з міжнародними та європейськими нормами
Процедура оцінки відповідності	<ul style="list-style-type: none"> Декларування відповідності. Виробник письмово засвідчує відповідність машини вимогам Директиви 2006/42/ЄС Внутрішній контроль виробництва. Оцінювання ризиків виробником та оформлення документації з оцінки ризиків. Презумпція відповідності у разі дотримання виробником норм гармонізованих стандартів 	<ul style="list-style-type: none"> Декларування відповідності. Виробник письмово засвідчує відповідність машини вимогам Технічного регламенту безпеки машин. Внутрішній контроль виробництва. Оцінювання ризиків виробником та оформлення документації з оцінки ризиків. Презумпція відповідності у разі дотримання виробником норм стандартів, включених до Переліку 	Процедури аналогічні
Документ, що підтверджує відповідність	Декларація відповідності вимогам Директиви 2006/42/ЄС Супроводжує кожну машину (окремо або в настанові з експлуатації)	Декларація відповідності вимогам Технічного регламенту безпеки машин. Повинна супроводжувати кожну машину	По суті документи аналогічні
Маркування машини	Виробник наносить на машину знак відповідності Директиві 	Виробник наносить на машину національний знак відповідності технічному регламенту 	Передбачено маркування знаком відповідності
ТРАКТОРИ, ПРИЧІПИ, ПРИЧІПНІ МАШИНИ			
Нормативно-правовий акт, який встановлює вимоги, процедуру затвердження типу, порядок введення в обіг	Директива Європейського Парламенту та Ради 2003/37/ЄС від 26 травня 2003 р. щодо затвердження типу сільськогосподарських або лісогосподарських тракторів, їх причепів та змінних причіпних машин, разом з їх системами, складовими частинами та окремими технічними вузлами	Технічний регламент затвердження типу сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем, складових частин та окремих технічних вузлів затверджений постановою КМУ від 28.12.2011 № 1367	Технічний регламент розроблений з урахуванням Директиви 2003/37/ЄС
Суб'єкти процедури затвердження типу	<ul style="list-style-type: none"> Виробник Технічна служба (компетентна організація, що здійснює випробування (ISO 17025) та інспектування від імені органу затвердження типу Орган затвердження типу (державне відомство) 	<ul style="list-style-type: none"> Виробник Технічна служба (випробувальна лабораторія, акредитована на відповідність ДСТУ ISO 17025) Орган затвердження типу (орган оцінки відповідності) Компетентний орган щодо забезпечення виконання Женевської угоди 1958 року – у разі надання виробником документів щодо затвердження типу компонентів згідно з Правилами ЄЕК ООН 	Є деякі відмінності, обумовлені особливостями національного законодавства щодо органу затвердження типу.
Процедура затвердження типу	<ul style="list-style-type: none"> Затвердження типу третьою стороною (органом затвердження типу) Оцінка відповідності – технічною службою. Дотримання виробником конкретних вимог відповідних Директив ЄС Попередній та періодичний контроль виробництва (органом затвердження типу) Оформлення виробником на кожний трактор сертифіката відповідності ЄС в паперовому вигляді Між усіма суб'єктами ведеться електронний документообіг 	<ul style="list-style-type: none"> Затвердження типу третьою стороною (органом затвердження типу) Проведення оцінки відповідності акредитованою випробувальною лабораторією. Дотримання виробником встановлених вимог технічним регламентом та нормативними документами Попередній та періодичний контроль виробництва (органом затвердження типу). Прийняття до розгляду документів щодо затвердження типу компонентів згідно з Правилами ЄЕК ООН погоджується з компетентним органом щодо забезпечення виконання Женевської угоди 1958 року 	Процедура має окремі відмінності

Основні положення	Європейський Союз	Україна	Коментарі
ТРАКТОРИ, ПРИЧІПИ, ПРИЧІПНІ МАШИНИ			
		<ul style="list-style-type: none"> Оформлення виробником на кожний трактор сертифіката відповідності затвердженому типу 	
Вимоги	Вимоги встановлено в 26 Директивах ЄС.	Частина вимог встановлена в Технічному регламенті щодо складових частин і характеристик колісних сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів. Інша (більша) частина вимог встановлена нормативними документами. Перелік таких НД затверджується відповідно до законодавства України	В Україні не проведено повну гармонізацію вимог Директив ЄС. Є окремі розбіжності щодо вимог.
Документи, необхідні для введення в обіг	<ul style="list-style-type: none"> Сертифікат затвердження типу (поширюється на всі машини певного типу) виданий органом затвердження типу Сертифікат відповідності ЄС, в якому вказується номер сертифіката затвердження типу (оформлюється виробником на кожну машину) 	<ul style="list-style-type: none"> Сертифікат затвердження типу (поширюється на всі машини певного типу) виданий органом затвердження типу Сертифікат відповідності затвердженню типу, в якому вказується номер сертифіката затвердження типу (оформлюється виробником на кожну машину) 	Документи, які надають право введення в обіг, в ЄС і Україні подібні
Маркування	На табличці виробника компонента, якщо це передбачено вимогами окремої Директиви ЄС, наноситься відповідний знак затвердження типу або номер сертифіката затвердження типу	На табличці виробника трактора, компонента (або в паспорті) наноситься номер сертифіката затвердження типу	В Україні присутні національні особливості маркування
Реєстрація (введення в експлуатацію, дозвіл до участі у дорожньому русі)	Сертифікат відповідності ЄС є необхідним документом для реєстрації та отримання дозволу для участі у дорожньому русі	Сертифікат відповідності затвердженню типу поки що не входить до переліку документів, необхідних для відомчої реєстрації	Має бути внесено зміни до постанови КМУ від 8 липня 2009 р. N 694 «Про затвердження Порядку відомчої реєстрації та зняття з обліку тракторів ...» стосовно внесення сертифіката відповідності затвердженню типу до переліку документів, що подаються для реєстрації

Схема процедури затвердження типу тракторів в Європейському Союзі на прикладі тракторів фірми CLASS, Німеччина представлена на рис. 3.

Проходження процедури затвердження типу ЄС має такі переваги:

- єдина правова та нормативна база для всіх 28 країн ЄС;

Рис. 3 – Схема процедури затвердження типу тракторів в ЄС (на прикладі тракторів фірми CLASS, Німеччина)

- вільне пересування товарів у всіх 28 країнах ЄС;
- затвердження типу ЄС, крім держав-членів ЄС визнається також багатьма іншими країнами, які не є членами ЄС (наприклад, Швейцарія, Туреччина, ПАР тощо).

При цьому кожна країна Європейського Союзу має можливість застосовувати допуск на внутрішній ринок відповідно до національного законодавства.

Сертифікат затвердження типу ЄС надається для тракторів, швидкість руху яких не перевищує 40 км/год, а ширина трактора не більше ніж 2,55 м. В Німеччині одночасно з затвердженням типу ЄС передбачено національний дозвіл щодо участі в дорожньому русі відповідно до німецьких норм StVZO/FZV для тракторів, швидкість руху яких перевищує 40 км/год., але менше ніж 50 км/год, а ширина трактора знаходиться в межах від 2,55 м до 3,00 м. Також комбайни, які рухаються зі швидкістю більше ніж 25 км/год, в Німеччині мають отримати національний дозвіл щодо участі в дорожньому русі.

Висновок. Ознайомлення з досвідом застосування європейського технічного законодавства стосовно тракторів та самохідних сільськогосподарських машин на прикладі Німеччини показало, що прийняті в Україні технічні регламенти процедурно максимально наближені до європейських Директив. Через відсутність достатнього фінансування поки що не вдалося повністю гармонізувати технічні вимоги до тракторів та його компонентів відповідно до окремих Директив ЄС, тому наразі будуть застосовуватись норми, чинні в Україні. Ці норми встановлюватимуться національними стандартами, в переважній більшості гармонізованими з

міжнародними та європейськими стандартами ISO і EN, а також Правилами ЄЕК ООН. Роботи з розроблення переліку таких стандартів проводиться УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого (КМЦ). Стандарти підбираються таким чином, щоб вимоги, встановлені ними, в найбільшій мірі були наближені до вимог відповідних окремих Директив ЄС.

Враховуючи те, що до 1 січня 2016 р. в обов'язковому порядку всім виробникам тракторів, причепів, причіпних машин та компонентів до них необхідно отримати затвердження типу (рис. 4), Мінагрополітики та Мінпромполітики доцільно розвернути широку компанію з підготовки вітчизняних підприємств-виробників до виготовлення їх продукції згідно з вимогами Технічного регламенту затвердження типу сільськогосподарських та лісгосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем, складових частин та окремих технічних вузлів на базі консультативно-методичного центру з питань застосування технічних регламентів (УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого). Після завершення етапу добровільного застосування (2013-2015 роки) необхідно підготувати пропозиції щодо внесення змін до Технічного регламенту за результатами його добровільного застосування (у разі потреби), як це передбачено постановою КМУ від 28.12.2011 № 1367.

Впровадження європейських норм щодо безпеки тракторів і сільськогосподарських машин під час руху по дорогах, експлуатації та екологічної безпеки – основа підвищення конкурентоспроможності зазначеної української продукції на світових ринках.

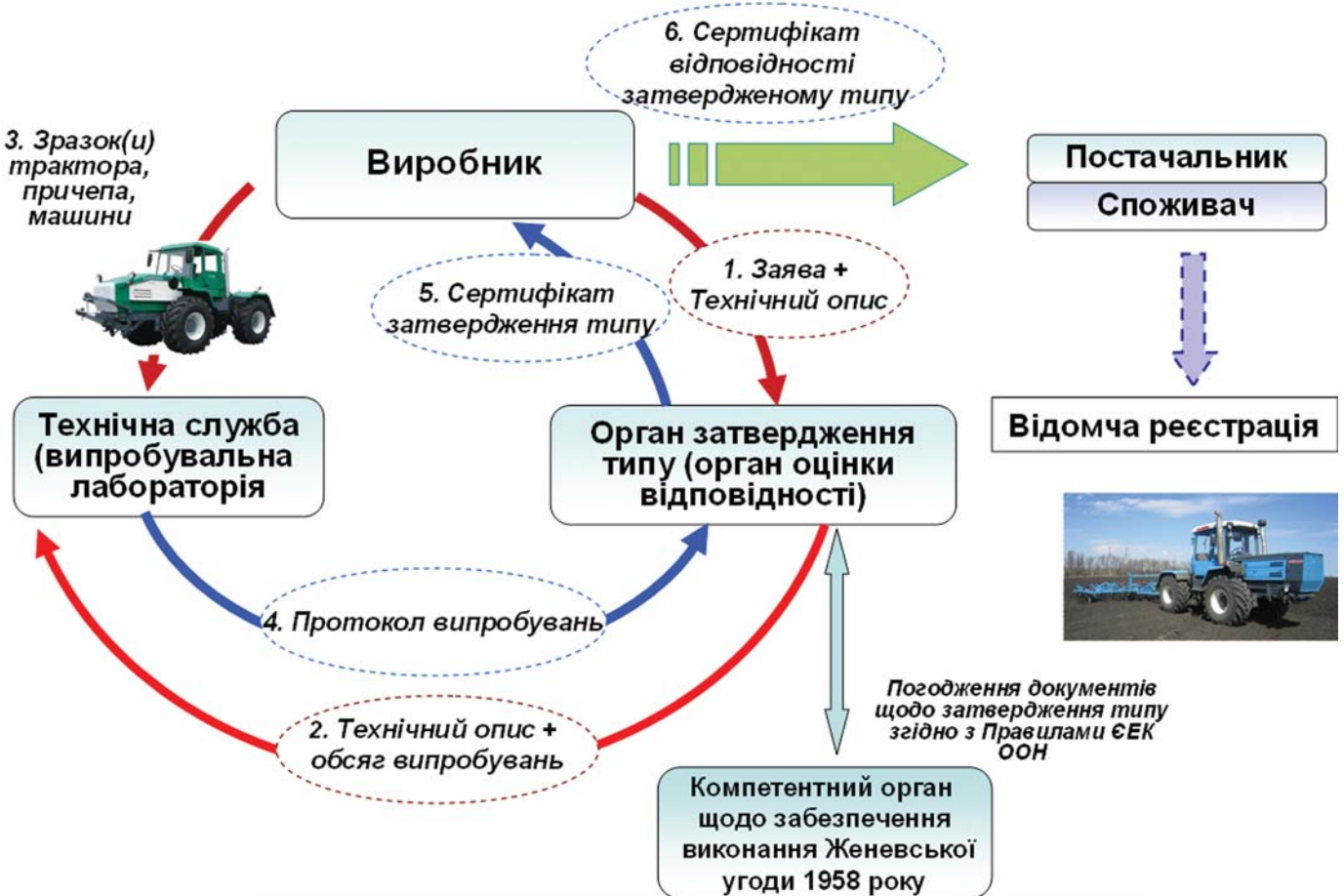

Рис. 4 – Схема затвердження типу тракторів, причепів, причіпних машин в Україні

Аннотация. Изложены результаты работы международного семинара–практикума «Практические вопросы подтверждения соответствия и введения в обращение тракторов и сельскохозяйственных машин в Украине и Европейском Союзе» организованного и проведенного в рамках работы консультативно-методического центра по вопросам применения технических регламентов относительно сельскохозяйственных и лесохозяйственных тракторов, прицепов и прицепных машин.

Summary. The results of the work of the international workshop on "Practical issues of conformity assessment and putting into circulation of tractors and agricultural machinery in Ukraine and the European Union", organized and carried out in the framework of Consulting and methodological center activity on application of technical regulations on agricultural and forestry tractors, their trailers and interchangeable towed machinery are cited.

Стаття надійшла до редакції 11 грудня 2013 р.